

Yardıml Toplama Kanunu Tasarısı Nasıl Değişiklikler Getiriyor?

SİVİL TOPLUM KURULUŞLARININ GÖRÜŞLERİNE AÇILAN YARDIM TOPLAMA KANUNU TASARISI VE İÇERDİĞİ DİĞER MEVZUAT DEĞİŞİKLİKLERİ NE GETİRİYOR?

TASARIDA SUNULAN DÜZENLEMELER KİMLERİ İLGİLENDİRİYOR?

DERNEKLER, YABANCI DERNEK VE VAKIFLAR, SENDİKALAR, SİYASİ PARTİLER, MESLEK ODALARI DA DAHİL OLMAK ÜZERE TÜM TÜZEL KİŞİLERİ VE GENEL OLARAK HERKESİ!

İçişleri Bakanlığı Dernekler Dairesi Başkanlığı'nın 19 Nisan 2013'de internet sitesinden Yardım Toplama Kanunu Tasarısı ismi altında görüşe açtığı tasarı, esasında sadece Yardım Toplama Kanununa dair düzenlemeleri değil, aynı zamanda Dernekler Kanunu ve Medeni Kanun kapsamında bir dizi değişikliği, Sivil Toplum Konseyi, Sivil Toplum Kurulu kurulmasına dair hükümleri ve İçişleri Bakanlığı Teşkilat Kanunu'nda Sivil Toplum Kuruluşları Genel Müdürlüğü kurulmasına dair çok önemli düzenlemeleri de içeriyor. Medeni Kanun, Dernekler ve İç İşleri Bakanlığı Teşkilat mevzuatlarına önerilen tüm değişiklikler, görüşe açılan Yardım Toplama Kanunu Tasarısı'nın içindeki "Diğer Hükümler" başlığı altında toplanıyor.

Bu şekliyle, birbirinden farklı tüzel ve gerçek kişileri, konuları ve alanları ilgilendiren üç ayrı kapsamlı mevzuat değişikliğinin tek bir paket halinde yapılıyor olması ve bunun da Yardım Toplama Kanunu Tasarısı'nın içinde "Diğer Hükümler" başlığı altında ele alınıyor olması çok sorunludur. Öncelikle bu üç paket ayrı ayrı ele alınmalı, görüşe açılmalı ve ilgili tüm kurumların katılacağı şeffaf ve katılımcı bir yöntemle geliştirilmelidir.

Dernekler Dairesi Başkanlığı Görüşe açılan Tasarıya ilişkin görüşlerin iletilmesi için son tarihin 17 Mayıs 2013 olduğunu belirtmiştir. Tüm sivil toplum kuruluşlarının bu tasarıya görüş vermesi çok önemlidir. Tasarıya ve görüş formuna İçişleri Bakanlığı Dernekler Dairesi Başkanlığı internet sitesinden (www.dernekler.gov.tr) ulaşılabilir.

Türkiye Üçüncü Sektör Vakfı görüşe açılmış tasarı üzerinde çalışmalarını gerek Türkiye'den gerekse yurt dışından uzmanlar ve uzman kuruluşlarla işbirliği içinde sürdürmektedir. Buradan çıkacak bilgiler ışığında 15 Mayıs 2013 Çarşamba günü aşağıdaki ilk inceleme sonuçlarından daha detaylı bir görüş metni paylaşılması planlanmaktadır. Çalışma grubunun oluşturacağı görüş metnine görüş ve önerileriyle katkıda bulunmak isteyen kuruluşlar info@tusev.org.tr adresine 14 Mayıs 2013 Salı gününe dek görüşlerini iletebilirler.

Yardım Toplama Kanunu Tasarısı'na dair Çalışma Grubu İlk İnceleme Notları¹:

Yardım Toplama Kanunu Taslak Tasarısı, Dernekler Dairesi tarafından Aralık 2012'de yine internet sitesinden görüşe açılmıştı. O tarihte yayınlanan mevzuat değişikliği sadece Yardım Toplama Kanunu'na dair değişiklikleri içeriyordu. Ocak 2013 tarihinde bir grup STK bir araya gelip ortak görüşlerini Dernekler Dairesi Başkanlığı'na iletmışlerdi ancak yayınlanan Tasarı'da bu görüş ve önerilere yer verilmediği görülmektedir.

19 Nisan 2013 günü aynı isimle görüşe açılan Tasarıda Yardım Toplama Kanunu'na dair değişiklikler ile birlikte "Diğer Hükümler" başlığı altında kapsamlı mevzuat değişikliklerini öngörüyor.

Tasarıya dair ilk incelemede sorunlu görünen başlıca konu ve maddeler şunlardır:

Yardım Toplamaya İlişkin Düzenlemelerde Öne Çıkan Hususlar (1-22. Maddeler arası)

Tasarının bu bölümüne dair görüşlerimiz Ocak ayındaki görüşlerimizden farklı değildir:

- Yardım toplama faaliyetlerini izne tabi tutarak özgürlükçü değil, **kısıtlayıcı ve yasaklayıcı** yaklaşımı sürdürmektedir.
- Dernekler ve vakıflar arasında ayırım yaratarak **eşitlik ilkesini** bozmaktadır.
 - Vergi Muafiyetine sahip vakıflar/Kamu Yararı Statüsüne sahip derneklere bildirim usulü gibi özel bazı düzenlemeler yapılması zaten varlığı tartışmalı bu statüleri daha da özel ve eşitsizlik yaratan bir hale getirmekte ve bu statülere sahip olan ve olmayan kuruluşlar arasında **ayrımcılık** yapmaktadır.
 - İbadethane yaptırma ve yaşatma amacıyla kurulan dernek veya vakıfların yasa kapsamı dışında tutulması, dernekler ve vakıflar arasında faaliyet amaçları açısından hiyerarşik bir ilişki yaratmaktadır ve **eşitlik ilkesine** açıkça aykırıdır.
- Yardım toplama faaliyeti ile elde edilen brüt gelirin %1'nin İçişleri Bakanlığı Derneklere Yardım Bütçesi'ne aktarılması yardım toplamanın özüne aykırı bir uygulamadır. Bu bir anlamda **bağışçuların iradelerinin** yok sayılmasıdır. Bu uygulama adeta bir **doğrudan vergilendirme** aracıdır.
- Taslak idareye fazlasıyla takdir yetkisi tanıyan birçok hükmü sürdürmekte hatta kapsamı arttırılmaktadır: "işin önemi, yardım toplama faaliyetine girişeceklerin yeterlilikleri, yapılacak hizmetin amaca ve kamu yararına uygunluğu, yardım toplama faaliyetinin başarıya ulaşip ulaşamayacağı, yardım toplama yerinin ve süresinin" yetkili makamlar tarafından belirlenmesi **tüzel kişilerin özerkliğini ve iradesini** yok saymakta ve ihlal etmektedir. STK'ların yardım toplama faaliyetleri için belirttikleri amaçların önemini ve STK'ların bu konudaki yeterliliklerini ölçmek kamu kurumlarının görevi değildir, olmamalıdır.

¹ Bu inceleme ve analizi Habitat Kalkınma ve Yönetişim Derneği, İnsan Kaynağını Geliştirme Vakfı (İKGV), Sivil Toplum Geliştirme Merkezi Derneği (STGM) ve Türkiye Üçüncü Sektör Vakfı (TÜSEV)'nin içinde olduğu bir çalışma grubu yapmıştır.

Dernekler Kanunu ve Medeni Kanunda öngörülen değişikliklere ilişkin hususlar (23. Madde-Ek Madde 1'e kadar)

İlk incelemede aşağıdaki temel sorun alanlarından bahsetmek mümkündür:

- Taslak kanununun 23. maddesi ile dernek kurmak için gerekli kişi sayısını ve üst kuruluş oluşturmak için gerekli kuruluş sayısını düşürmek, yabancı kişilerin dernek üyesi olmasına dair şartları hafifletmek, kamu yararı statüsünün verilmesini Bakanlar Kurulu'ndan İçişleri Bakanlığı'na almak, dernek tüzüğünde yer alması gereken konuları azaltmak gibi çok sayıda uygulamaya ilişkin mevzuat düzenlemesinin bir arada sağlanması amaçlanmıştır. Bu düzenlemeler genel olarak olumlu olmakla birlikte, kimi tanımlardaki muğlak ifadeler nedeniyle uygulamayı zorlaştırıcı sonuçlar da doğurabilir. Bu doğrultuda tasarı metnindeki 23. Madde kapsamında önerilen değişikliklerin katılımcı bir şekilde kapsamlı bir değerlendirmesinin yapılması, uygulama sorunlarına cevap verecek ve derneklerin özerkliğini genişletecek nitelikte geliştirilmesi uygun olacaktır.
- Kanun Tasarısı, **derneklerin özerkliğine müdahale** sayılacak şekilde derneklerin yıllık toplam personel giderleri, aylık ücret ve huzur haklarını, yolluk ve harcırah ve benzeri ödemelerine sınırlar getiriyor. Tasarı derneklerin kısa adlarının nasıl olması ve ne şekilde kullanılması gerektiğini de **sınırlayıcı** yeni bir düzenleme getiriyor.
- Kanun Tasarısı, derneklerin eklentilerini tanımlayarak, derneklere yönelik **denetimlerin kapsama alanını genişletiyor**.
- Dernekler Kanunu'nda belirlenen cezaların bir kısmının miktarlarında azalma sağlanmasını öngörmüş olmakla birlikte, kanuna **yeni ceza tanım ve hükümleri** tanımlayarak **yasakçı ve cezalandırıcı yapısını** sürdürüyor.
- Platform tanımına eklenen kamu yararına uygun olmak benzeri ifadeler Tasarıda sıklıkla yer alıyor ve **yorumu açık ve kısıtlayıcı bir nitelik** taşıyor.

Dernekler Kanununda Yeni Hükümler ve İçişleri Teşkilat ve Görevlerine dair Değişikliklere İlişkin Hususlar (Ek Madde 2'den Geçici Madde 10'a kadar)

Tasarı ile Sivil Toplum Kuruluşlarını yakından ilgilendiren üç yeni yapı oluşturuluyor. İlk inceleme bu yapılara dair Tasarı şunları getiriyor:

Sivil Toplum Kuruluşları Genel Müdürlüğü:

- İçişleri Bakanlığı Dernekler Dairesi Başkanlığı yerine İçişleri Bakanlığı altında **Sivil Toplum Kuruluşları Genel Müdürlüğü** kuruluyor. Bu Genel Müdürlüğün, **sivil toplum kuruluşları ile ilgili iş ve işlemleri yürütmesi** öngörülüyor.
- Kanun Tasarısı'nda "sivil toplum kuruluşu" tanımına yer verilmezken Sivil Toplum Kuruluşları Genel Müdürlüğüne mevcut mevzuatın Dernekler Dairesi'ne verdiği görev ve yetkilere ek olarak **vakıflar, sendikalar, siyasi partiler, vakıf ve sendikaların üst kuruluşları ile ilgili olarak İçişleri Bakanlığı'na kanunlarla verilen görevleri yapmak, bu kuruluşlar ile ilgili iş ve işlemleri yürütmek** görevi veriliyor.
- Tasarıyla kurulması hedeflenen Sivil Toplum Kuruluşları Genel Müdürlüğü'ne derneklerin istemi üzerine **toplantılarında derneklere rehberlik** etme görevi veriliyor. Görevlendirilecek rehberlerin ücretlerini ise derneklerin kendilerinin ödemesi öngörülüyor.

Sivil Toplum Konseyi ve Sivil Toplum Kurulu:

- Tasarı ile bir **Sivil Toplum Konseyi'nin** kurulması hedefleniyor. Konseyin "sivil toplum faaliyetleri ile ilgili politikaların belirlenmesi ve geliştirilmesi, kamu ile sivil toplum kuruluşları arasındaki koordinasyonun ve işbirliğinin sağlanması, güçlendirilmesi, sivil toplum kuruluşlarının etkinliğinin artırılması ve hizmet kalitesinin yükseltilmesi, sektörde dürüstlük, şeffaflık ve hesap verilebilirliğin sağlanması" amacıyla **sadece istişari mahiyette görüş belirtmek** amacıyla oluşturulacağı belirtiliyor.
- Sivil Toplum Konseyi'nin **kamu ve sivil toplum kuruluşlarının temsilcilerinin** katılımı ile kurulacağı bilgisi dışında Konseyin yapısına, kamu kuruluşlarının hangileri olduğuna, sivil toplum temsilcilerinin nasıl belirleneceğine dair hiçbir detay Tasarı'da yer almıyor ve yönetmelikle düzenleneceği belirtiliyor. Konseyin **sekretaryasını ise İçişleri Bakanlığı Sivil Toplum Kuruluşları Genel Müdürlüğü'nün** yürüteceği öngörülüyor.
- Tasarı'da ayrıca bir **Sivil Toplum Kurulu** oluşturulması da hedefleniyor. Kurulun kamu yararı statüsü talepleri, sivil toplum kuruluşları ile ilgili mevzuatta yapılacak değişiklikler, bağımsız denetim kuruluşlarının yetkilendirilmesi, sivil toplum kuruluşları yönetici ve çalışanlarına yönelik sertifikalı eğitim programı düzenleyecek kuruluşların yetkilendirilmesi gibi konularda "**görüş vermek**" üzere çalışması öngörülüyor.
- Tasarıyla kurulması hedeflenen Sivil Toplum Kurulu'nun **15 üyeden** oluşması hedefleniyor. Kurul'da **İçişleri Bakanlığı'ndan yetkili beş üye olması öngörülürken; dört üyenin İçişleri Bakanı tarafından belirlenecek sivil toplum konusunda bilgi ve deneyim sahibi yükseköğrenim mezunu** kişiler olması ve kalan altı üyenin **farklı sivil toplum kuruluşlarından** seçilecek olması öngörülüyor. İlgili düzenlemenin detaylarının yönetmelikle düzenleneceği belirtiliyor.

İlk İncelemeler Işığında Öncelikli Taleplerimiz

- Her biri oldukça kapsamlı **üç ayrı mevzuat ayrı ayrı ele alınmalıdır**; Kanun tasarıları üzerinde çalışmak üzere **sivil toplumun kuruluşlarının katılımı** sağlanmalı, temel ilke ve prensipler başta olmak üzere **tüm konularda görüşleri alınmalı** ve bu çalışma gerçek anlamda katılımcılığı sağlamaya yetecek kadar **uzun bir sürece** yayılmalıdır.
- Görüşlerin toplanması için Dernekler Dairesi Başkanlığı'nca tanınmış olan ve 17 Mayıs'ta sona erecek olan süre **1 aydan az olmamak üzere uzatılmalı**, görüş isteniyor olduğu daha **yaygın bir şekilde duyurulmalı** ve sivil toplum kuruluşlarını doğrudan ilgilendiren böylesi kapsamlı bir çalışma çok daha **şeffaf** ve **katılımcı** yürütülmelidir.
- Gerek yeni Kanun, gerekse ilgili tüm yönetmeliklerin sivil toplum kuruluşlarının katılımıyla hazırlanması ve Tasarıya verilen **görüşlerin şeffaf bir şekilde kamuya paylaşılması** sağlanmalıdır.